

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
6007-20

meddelad i Stockholm den 30 november 2021

KLAGANDE

Centrala studiestödsnämnden
851 82 Sundsvall

MOTPART

Nathalie Eriksson
Postgatan 8A
464 30 Mellerud

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 5 oktober 2020 i mål nr 1221-20

SAKEN

Nedsättning av årsbelopp enligt studiestödslagen

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 252618

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se
www.hogstaforvaltningsdomstolen.se

Telefax

Expeditionstid
måndag–fredag
09:00–12:00
13:00–16:00

BAKGRUND

1. Studerande som har fått studielån genom Centrala studiestödsnämnden (CSN) ska betala tillbaka lånet efter studietiden. Det belopp som ska betalas ett visst år (årsbeloppet) beräknas utifrån bl.a. skuldens storlek och återstående återbetalningstid.
2. Om en låntagare har låga inkomster så kan årsbeloppet *sättas ned*. Normalt bestäms årsbeloppet då så att det motsvarar en viss procent av låntagarens årsinkomst. Årsbeloppet kan sättas ned ytterligare om det finns synnerliga skäl.
3. Vidare kan skulden under vissa förutsättningar *skrivas av*, dvs. låntagaren befrias då från sin skuld. Så kan ske bl.a. om låntagaren har hel sjukersättning och en sammanlagd inkomst som inte överstiger den s.k. garantinivån enligt socialförsäkringsbalken eller om det annars finns synnerliga skäl.
4. CSN beslutade att sätta ned Nathalie Erikssons årsbelopp för 2019 till ca 6 000 kr, vilket motsvarade fem procent av hennes beräknade inkomst för det året. Synnerliga skäl för ytterligare nedsättning av årsbeloppet ansågs inte föreligga.
5. Nathalie Eriksson överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Göteborg och anförde att hon inte hade ekonomisk möjlighet att betala tillbaka studielånet. Förvaltningsrätten konstaterade att Nathalie Erikssons årsinkomst 2019 enbart bestod av sjukersättning på garantinivån. Inkomsten bedömdes vara så låg att det fanns synnerliga skäl för hel nedsättning av hennes årsbelopp. Förvaltningsrätten upphävde därför det överklagade beslutet och förklarade att Nathalie Erikssons årsbelopp för 2019 skulle sättas ned till 0 kr.
6. CSN överklagade domen till Kammarrätten i Göteborg och angav följande. Det framgår av rättspraxis att bestämmelsen om nedsättning med hänsyn till synnerliga skäl tar sikte på låntagare med tillfälligt nedsatt betalningsförmåga, till skillnad från bestämmelsen om avskrivning som kräver att betalningsförmågan är varaktigt nedsatt. Eftersom Nathalie Eriksson har sjukersättning som gäller tills

vidare är hennes betalningsförmåga varaktigt nedsatt och hon kan därför inte få årsbeloppet nedsatt ytterligare på grund av synnerliga skäl.

7. Kammarrätten avslog överklagandet. Som skäl angavs att det förhållandet att en person har sjukersättning inte utgör hinder för att beviljas nedsättning av årsbeloppet. Vidare angavs att en sådan begränsad inkomst som utgör skäl för avskrivning rimligen också bör utgöra synnerliga skäl för nedsättning.

YRKANDEN M.M.

8. *Centrala studiestödsnämnden* yrkar att kammarrättens och förvaltningsrättens domar ska upphävas och nämndens beslut fastställas.
9. *Nathalie Eriksson* har beretts tillfälle att yttra sig men har inte hörts av.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

10. Frågan i målet är om det förhållandet att en låntagare endast har inkomst i form av sjukersättning upp till garantinivån kan utgöra synnerliga skäl för att sätta ned årsbeloppet för återbetalning av studielån.

Rättslig reglering m.m.

11. Av 4 kap. 1 § studiestödslagen (1999:1395) följer att den som har fått studielån ska betala tillbaka lånet jämte ränta. Enligt 7 § första stycket ska lånet och räntan betalas med ett visst belopp (årsbelopp) som fastställs för varje kalenderår.
12. I 12 § anges att årsbeloppet efter ansökan får sättas ned enligt bestämmelserna i 13–18 §§. Enligt 13 § får årsbeloppet sättas ned bl.a. om det finns synnerliga skäl.

13. Bestämmelser om avskrivning av lån finns i 23–25 §§. Enligt 25 § andra stycket i dess lydelse från och med den 1 januari 2020 ska lån skrivas av bl.a. om låntagaren har hel sjukersättning och en sammanlagd inkomst som inte överstiger garantinivån för hel sjukersättning enligt 35 kap. 18 § socialförsäkringsbalken eller om det annars finns synnerliga skäl till det.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

14. CSN anser att de omständigheter som den enskilde hänvisar till för att få nedsättning av årsbeloppet med stöd av bestämmelsen i 4 kap. 13 § studiestödslagen om synnerliga skäl måste vara av tillfällig art. Vid varaktig nedsättning av betalningsförmågan är låntagaren enligt CSN hänvisad till att ansöka om att lånet ska skrivas av.
15. När det gäller den frågan kan inledningsvis konstateras att det av förarbetena till bestämmelsen och dess föregångare framgår att det ska göras en prövning i det enskilda fallet och att både mer varaktiga och tillfälliga nedsättningar av betalningsförmåga kan utgöra synnerliga skäl för att sätta ned årsbeloppet (prop. 1964:138 s. 176, prop. 1987/88:116 s. 48 och 65 samt prop. 1999/2000:10 s. 117).
16. CSN menar emellertid att det av rättsfallet RÅ 2000 ref. 67 II följer att bestämmelsen om nedsättning av årsbeloppet på grund av synnerliga skäl inte är tillämplig när låntagaren har en varaktig ersättning från socialförsäkringssystemet.
17. I det rättsfallet hade CSN nekat en person nedsättning av årsbeloppet med hänvisning till att hon uppbar sjukbidrag, som var en tidsbegränsad ersättning, och inte förtidspension, som var en ersättning som lämnades tills vidare. CSN:s inställning i det målet var alltså att nedsättning inte skulle medges eftersom låntagarens betalningsförmåga inte var varaktigt nedsatt. Högsta förvaltningsdomstolen uttalade emellertid att synnerliga skäl att medge nedsättning av årsbeloppet i regel får anses föreligga för den vars inkomst enbart består av sjukbidrag med så lågt

belopp att förutsättningar för avskrivning av lånet hade förelegat om arbetsförmågan varit varaktig och förtidspension i stället hade utgått.

18. CSN tolkar rättsfallet så att sjukersättning som gäller tills vidare inte kan ge rätt till nedsättning utan enbart till avskrivning. Det som Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade i rättsfallet var dock endast att en tidsbegränsad ersättning, i motsats till vad CSN då hävdade, kan utgöra grund för nedsättning av årsbeloppet. Rättsfallet ger däremot inte stöd för att det bara är tidsbegränsade ersättningar som kan ge rätt till sådan nedsättning.
19. Mot denna bakgrund konstaterar Högsta förvaltningsdomstolen att bestämmelsen om nedsättning av årsbeloppet på grund av synnerliga skäl är tillämplig även i situationer när en låntagares betalningsförmåga är varaktigt nedsatt. Nedsättning av årsbeloppet kan alltså komma i fråga när låntagaren har sjukersättning.
20. Nästa fråga som Högsta förvaltningsdomstolen ska ta ställning till är om det föreligger synnerliga skäl att sätta ned Nathalie Erikssons årsbelopp.
21. Numera kan den som har hel sjukersättning och en sammanlagd inkomst som inte överstiger garantinivån för hel sjukersättning få sitt lån avskrivet. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening saknas det skäl för att en person som har så låga inkomster att han eller hon skulle kunna få sin skuld avskriven, inte ska kunna få årsbeloppet nedsatt. En sådan begränsad inkomst som skulle utgöra skäl för avskrivning bör således utgöra synnerliga skäl för att sätta ned årsbeloppet till 0 kr.
22. Nathalie Erikssons hade under 2019 hel sjukersättning och en sammanlagd inkomst som inte översteg den garantinivå som anges i socialförsäkringsbalken. Det finns därför synnerliga skäl att sätta ned hennes årsbelopp till 0 kr.

23. Överklagandet ska således avslås.

_____	_____
_____	_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Kristina Ståhl, Thomas Bull, Ulrik von Essen, Mats Anderson och Marie Jönsson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Linda Funk.